

▶ **НАЖИВО** "У людей змінилося ставлення до Росії". Як закон про деколонізацію працюватиме на Харківщині

Ганна Цьомик

Роман Кривко

11 травня 2023, 19:20

. Скотч на зображенні російського поета Олександра Пушкіна на будівлі театру у Харкові. 24 грудня, 2022. Фото: Суспільне Харків

Попри велику кількість топонімів, які пов'язані з РФ та підлягають перейменуванню, процес дерусифікації у Харкові та громадах Харківської області нині відбувається швидше, ніж до повномасштабного вторгнення.

Про це в ефірі Українського Радіо Харкова розповіла начальниця Північно-східного відділу Українського інституту національного пам'яті Марія Тахтаулова.

Як вплине закон "Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізації

Закон надасть системності процесам, які широко відбуваються як в нашій області, так і Україні загалом. Цим законом російська імперська політика визнається злочинною та засуджується, а пропаганда цієї політики і її символіка забороняється. У формулюванні заборони символіки криється ключ до процесу перейменувань топонімів, демонтажу пам'ятників і пам'ятних знаків, які визначаються цим законом як пропаганда російської імперської політики.

Закон набере чинності через три місяці, він був опублікований 27 квітня.

На першому етапі органи місцевого самоврядування мають шість місяців, щоб провести в громадах перейменування топоніміки, а також демонтувати пам'ятники та пам'ятні знаки. Цей закон, наприклад, стосується і пам'ятника Пушкіну, що стояв у центрі міста.

У Харкові пам'ятник Пушкіну вирішили захистити мішками з піском, 9 листопада 2022. Фото: Микита Ольховський / Суспільне Харків

голова громади має три місяці. Він або очільник військової адміністрації видає розпорядження про доопрацювання цього питання.

Якщо з якихось причин і цей етап не буде реалізований, то буде третій заключний етап – його як запобіжник передбачив законодавець: повноваження переходять до голови обласної державної адміністрації, який має своїм розпорядженням перейменувати або віддати розпорядження про демонтаж об'єктів, що підпадають під дію цього закону.

Також мають бути перейменовані населені пункти, назви яких не відповідають стандартам української мови, приміром, Южноукраїнськ чи Первомайський.

Читайте також: [Чому не вдалося перейменувати](#)

[Первомайський: інтерв'ю з головою громади Миколою Бакшеевим](#)

Також цей закон стосується і юридичних осіб, і товарних знаків, а саме їхніх назв. У законі є перелік того, що вважається символікою російського імперського режиму, ідеться й про діячів культури, які були, так би мовити, трубадурами імперії, виправдовували російську імперську, колоніальну політику, зокрема у творчості того ж Пушкіна ми можемо це знайти.

Свято-Троїцький храм в Малій Комишувасі, який російські окупанти використовували як польовий шпиталь. Харківська область, 18 квітня 2023 року. Фото: Ганна Цьомик/Суспільне Харків

Але є й винятки для тих, хто зробив внесок у розвиток української культури, науки, економіки тощо. З такими проблемними питаннями можна буде звертатися до Українського інституту національної пам'яті, при якому буде створено експертну комісію, що розглядатиме такі спірні моменти.

На відміну від попереднього процесу декомунізації, в Українського інституту нацпам'яті не було таких повноважень. Цим законом повноваження розширюються.

Про поточну зміну назв топонімів, що пов'язані з Росією, в області

Харківщина активно включилася ще до ухвалення цього закону у процесі дерусифікації, деколонізації. Чимало громад пройшли цей шлях. Лозівська громада перейменувала близько 120 вулиць, Краснокутська — 80 об'єктів топоніміки, Богодухівська — 63.

▶ постраждало внаслідок російської окупації й агресії. 77 вулиць вже перейменовано. Тривають обговорення в окремих громадах; зокрема в Золочівській громаді, яка потерпає від обстрілів і нині. Також громадські обговорення тривають у Кегичівській, Вільхуватській громадах. Загалом такі процеси тривають у 40 відсотках громад.

Харків не може похвалитися швидкими результатами. Вони скромні як на велике місто. Ідеться про перейменування 21 вулиці й одного району. За оцінками Харківської топонімічної групи, топонімів, які треба перейменувати, лишилось 509.

Щодо якості перейменувань, то суспільний запит сьогодні такий, що просять увічнювати імена загиблих захисників України. Не скрізь по громадах, які я згадала, це є. Загалом процес іде достатньо позитивно, але я завжди під час консультацій з громадами пропоную їм звернутися до своєї локальної історії, — особистостей, цінних для громади. Водночас я є прихильницею того, що має зберігатися баланс між іменними, символічними назвами, назвами з позитивною конотацією на кшталт "Вишнева", "Яблунева", різні такі симпатичні назви, але вони не мусять домінувати. Центральні вулиці бажано називати символічними або іменними назвами, цінними для громади.

Вулиця Пермська у Харкові. Березень 2023 року. Фото: Маргарита Дежкіна/Суспільне Харків

Як повномасштабна війна вплинула на темпи деколонізації в регіоні?

Ухвалений закон ходив коридорами Верховної Ради вже не перший рік. Його не поспішали ухвалювати, але й без закону громади активно включилися по всій країні, не тільки на Харківщині, яка й понині потерпає від повномасштабного вторгнення. У людей змінилося ставлення до Росії. Запит величезний на перейменування таких об'єктів на відміну від того, що було під час декомунізації. Тоді були певні розбіжності, і процес ішов складніше.

Як схарактеризуєте перебіг громадського обговорення в Харкові, зокрема голосування на сайті міськради?

Ініціатива вшанувати наших захисників і захисницю, Владиславу Черних, доброволицю підрозділу "Хартія", двох героїв України — Георгія Тарасенка, командира добровольчого підрозділу "Фрайкор", котрий загинув, захищаючи Харківщину в Малій Рогані, героя

втручання в бою у П'ятихатках. Всі ці постаті — ініціатива Харківської топонімічної групи. Ми пропонували конкретні вулиці й вони були враховані під час громадського обговорення.

Чи можемо сподіватися, що вже у червні зникне назва вулиці Плеханівська?

Цілком. Це залежатиме від того, коли відбудеться сесія міськради. Слово за депутатами.

Одна з вулиць, яку планують перейменувати у Харкові. Лютий 2023 рік. Фото: Суспільне Харків

Наскільки міська влада стала краще розуміти потребу в деколонізації останнім часом?

На мою думку, тут відбувся вагомий зсув у бік розуміння того, що є Росія і чому ми так боремося за наш символічний простір. Це позитивний момент. Можу тільки привітати ініціативи, які звучать

просторі. У нас можуть бути розбіжності щодо топонімів, які пропонуємо натомість, але в цілому маю оптимізм стосовно співпраці й сподіваюся, що ми на шляху до гармонізації топонімичного простору нашого міста.

На жаль, і досі маємо Ленінський, Дзержинський та інші районні суди з подібними назвами в Харкові.

Їхнє перейменування не залежить від органу місцевого самоврядування. Ідеться про судову реформу, яка передбачає укрупнення судів, що отримають нові назви. Механізм такий: Президент України звертається до Вищої ради правосуддя за консультаціями. Ця Вища рада надає своє бачення того, як це має функціонувати. Далі йде процедура голосування Верховною Радою. Поки мені невідомо, щоб щось відбувалося.

[Українське Радіо. Націона...](#)

 SOUNDCLLOUD

“Трубадури імперії” і...

16:31

[Privacy policy](#)

Щодо вшанування й відзначення 8-го й 9-го травня – Дня пам’яті та примирення та Дня перемоги над нацизмом у Другій

Поки що 9 травня залишається державним святом.

Ми – Український інститут національної пам'яті — давно говоримо, що в традиції європейських практик вшанування пам'яті немає триумфу переможців над переможеними. Восьме травня — спільний день пам'яті й примирення з нашим минулим.

Радянсько-ностальгійне святкування Дня перемоги для України, принаймні з 2014 року - початку російської агресії, відходить усе далі й далі. Усе більшої актуальності набуває саме 8 травня як день вшанування пам'яті й військових, і цивільних під час Другої світової війни.

Дивіться також

«Топоніміка – це недорогий інструмент формування ідентичності», ...

Підпишіться на новини Харкова та області в [Facebook](#), [Viber](#), [Instagram](#), [Telegram](#), [Youtube](#)